

חק לישראל – פרשת וישב יום א'

תורה – בראשית פרק ל"ד

- (א) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: (א) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: (א) וַיֵּתִיב יַעֲקֹב בְּאֶרְעָא תוֹתְבוֹת אַבוּהֵי בְּאֶרְעָא דְכְּנַעַן:
- (ב) אֵלֶּה תִּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שִׁבְעַ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת אָחִיו בְּעָאן וְהוּא נָעַר אֶת בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתָּם רָעָה אֶל אָבִיהֶם: (ב) אֵלֶּה תִּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שִׁבְעַ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת אָחִיו בְּעָאן וְהוּא נָעַר אֶת בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתָּם רָעָה אֶל אָבִיהֶם: (ב) אֵלֶּיךָ תוֹלְדַת יַעֲקֹב בְּרַ שִׁבְעַ עֶסְרֵי שָׁנִין (בד) הָיָה רָעִי עִם אַחוּהֵי בְּעֵנָא וְהוּא מְרַבֵּי עִם בְּנֵי בְלָהָה וְעִם בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אַבוּהֵי וְאֵיתִי יוֹסֵף יֵת דְּבַהוֹן בִּישָׂא לְוַת אַבוּהוֹן:
- (ג) וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו כִּי בֶן זִקְנִים הוּא לֹא וְעֵשָׂה לֹא כְּתַנְתָּ פְּסִים: (ג) וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו כִּי בֶן זִקְנִים הוּא לֹא וְעֵשָׂה לֹא כְּתַנְתָּ פְּסִים: (ג) וַיִּשְׂרָאֵל רַחֵם יְתֵ יוֹסֵף מִכָּל בְּנוֹהֵי אַרְי בְּרַ חֲפִים הוּא לִיָּה וְעַבְדֵּי לִיָּה כְּתַנְתָּ דְּפִסֵּי:
- (ד) וַיִּרְאוּ אָחִיו כִּי אֶתוֹ אֶהָב אָבִיהֶם מִכָּל אָחִיו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דְּבַרוּ לְשָׁלָם: (ד) וַיִּרְאוּ אָחִיו כִּי אֶתוֹ אֶהָב אָבִיהֶם מִכָּל אָחִיו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דְּבַרוּ לְשָׁלָם: (ד) וַחֲזוּ אַחוּהֵי אַרְי יְתִיָּה רַחֵם אַבוּהוֹן מִכָּל אַחוּהֵי וְסִנּוּ יְתִיָּה וְלֹא עָבְוּ לְמַלְלָא עֲמִיָּה לְשָׁלָם:
- (ה) וַיַּחֲלֵם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיִּגְדַּל לְאָחִיו וַיּוֹסְפוּ עוֹד שְׁנָא אֹתוֹ: (ה) וַיַּחֲלֵם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיִּגְדַּל לְאָחִיו וַיּוֹסְפוּ עוֹד שְׁנָא אֹתוֹ: (ה) וַיַּחֲלֵם יוֹסֵף עוֹד שְׁנָא יְתִיָּה:
- (ו) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמַעוּ נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי: (ו) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמַעוּ נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי: (ו) וַאֲמַר לְהוֹן שְׁמַעוּ כְּעוֹ חֲלַמְתָּ הַרְדִּי דִּי חֲלַמְתִּי:

רש"י

- א. וישב יעקב וגו' – אחר שכתב לך יסובי עשו ותולדותיו בדרכי קצרה שלא היו ספונים וחשובים לפרש היאך נתיישבו וסדר מלחמותיהם איך הורישו את החורי פירש לך יסובי יעקב ותולדותיו בדרכי ארוכה כל גלגולי סבתם לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם וכן אתה מוצא בעשרה דורות שמאדם ועד נח פלוני הוליד פלוני וכשבא לנח האריך בו וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קצר בהם ומשהגיע אלל אברהם האריך בו משל למרגליות שנפלה בין החול אדם ממשמש בחול וכזכרו בכזרה עד שמוצא את המרגלית ומשמאלה הוא משליך את הארוכות מידו ונוטל המרגלית (ד"א וישב יעקב הפשתי הזה נכנסו גמליו טעונים פשתן הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן
- הזה היה פיקח אחד משיב לו נירוץ אחד יוצא ממפוח שלך שסורף את כולו כך יעקב ראה כל האלופים הכחובים למעלה תמה ואמר מי יכול לכבוש את כולן מה כתיב למטה חלה תולדות יעקב יוסף וכתיב והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש נירוץ יוצא מיוסף שמכלה וסורף את כולם. ברש"י ישן):
- ב. חלה תולדות יעקב – וחלה של תולדות יעקב חלה יסוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל ייסוב. סבה ראשונה יוסף בן שבע עשרה וגו' ע"י זה נתגלגלו וירדו למצרים. זהו אחר יסוב פשוטו של מקרא להיות דבר דבור על אופניו. ומ"א דורש חלה הכ' תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים אחת שכל עצמו של יעקב לא

חק לישראל – פרשת וישב יום א'

אכלוהו חי כדי שילקה בשחיטה ועל דצה סספר עליהם שקורין לאחיהם עבדים לעבד נמכר יוסף. ועל העריות סספר עליהם ותשא אשת אדוניו וגו': דצתס – כל לשון דצה פרלוי"ץ בלע"ז (ריידערייא. בעריידענן) כל מה שהיה יכול לדבר צהס רעה היה מספר: דצה – לשון (קיר ז) דוצב שפתי ישנים:

ג. בן זקנים – שגולד לו לעת זקנתו ואונקלוס תרגם צר חכים הוא ליה כל מה שלמד משם ועבר מסר לו. ד"ר שהיה זיו איקונין שלו דומה לו: פסיס – (שצת י) לשון כלי מלת כמו כרפס ותכלת וכמו כחונת הפסיס דתמר ואמנון. ומ"א על שם ארותיו שנמכר לפוטיפר ולסוחרים ולישמעאלים ולמדינים: ולא יכלו דצרו לשלום – מתוך גנותם למדנו שצחם שלא דצרו אחת צפה ואחת בלב: דצרו – לדבר עמו:

עבד אכל לצון אלא צרחל ושהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף זה נשטם וזה נשטם זה אחיו מצקס להרגו וזה אחיו מצקס להרגו וכן הרצה צב"ר. ועוד נדרש צו וישב ציקש יעקב לישב צסלוח קפץ עליו רוגזו של יוסף אדיקים מצקס לישב צסלוח אומר הקצ"ה לא דיון לצדיקים מה שמתקון להם לעוה"צ אלא שמתקס לישב צסלוח בעוה"ז: והוא נער – שהיה עושה מעשה נערות מתקן צערו ממשמש צעינו כדי שיהיה נראה יפה: את בני בלהה – כלומר רגיל אכל בני בלהה לפי שהיו אחיו מצזין אותן והוא מקרבן: את דצתס רעה – כל רעה שהיה רואה בצחיו בני לאה היה מגיד לצביו שהיו אוכלין אבר מן החי ומזלזלין בצני השפחות לקרותן עבדים וחשודים על העריות וצשלתן לקה. על אבר מן החי וישחטו שער עזים צמכרתו ולא

נביא – עמוס ב ו-יא

(א) כה אמר יהוה על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו על מכם בפסוף צדיק ואביון בעבור נעלים: (א) כדן אמר יי על תלחא חובי ישראל ועל ארבעא לא אשבוק להון עד דזבינו בכספא זכאין וחשיביא בדיל דיחסנון:
(ב) השאפים על עפר ארץ בראש דלים ודרך ענוים יטו ואיש ואביו ילכו אל הנערה למען חלל את שם קדשי: (ב) דשיטין בעפרא דארעא בריש מסכינא זדין חשיביא מסטן וגבר ואבוהי אזלין על עולמתא בדיל לאחלא ית שמא דקודשי:
(ג) ועל בגדים חבלים יטו אצל כל מזבח ויין ענושים ישתו בית אלהיהם: (ג) ועל שוין דמשכון מסחרין בסטר כל אגוריהון וחמר אונסא שתן בית טעותהון:
(ד) ואנכי השמדתי את האמרי מפניהם אשר פגבה ארזים גבהו וחסן הוא פאלונים ואשמיד פרו ממעל ושרטיו מתחת: (ד) ואנא שיעיתי ית אמורהא מן קדמיהון דכרום ארזין רומיה וחמין הוא כבלוטין ושיעיתי אביה מלעילא ושרטוהי מלרע:
(ה) ואנכי העליתי אתכם מארץ מצרים ואולף אתכם במדבר ארבעים שנה לדשת את ארץ האמרי: (ה) ואנא אסקית יתכון מארעא דמצרים ודברית יתכון במדברא ארבעין שנין למירת ית ארעא דאמוראה:
(ו) ואקים מבניכם לנביאים ומבחרים לנזרים האף אין זאת בני ישראל נאם יהוה: (ו) ואקמית מבניכון לנביאין ומעולימיוכון למלפין האף לית דא בני ישראל אמר יי:

חק לישראל – פרשת וישב יום א'

רש"י

(ח) ועל בגדים חבולים יטו – תרגם יונתן על מטות שוויין למשכון מסתתרין זוקפיין מלוה על העניים וממשכנים אותם ועושים בגדיהם מעלות ומסובין עליהם בהטייה בעת סעודתם. בית אלהיהם – צבית עכו"ם שהיתה להם אצל מזבח. יטו – לשון מסיבה שכל מסיבת סעוד' בהטייה היא שהוא נסמך על שמאלו. ויין ענושים – שענושים אותם ממון וקושים בו יין:

(ט) כאלונים – קיישני"ש בלע"ז. ואשמיד פרוי ממעל – שרים העליונים. ושרשיו מחחת – שרים התחתונים ד"א הכרעה היתה מסמא עיניהם מלמעלה ומסרסתן מלמטון:

(י) לנזרים – תרגם יונתן למלפין שהיו פרושין מדרכי עם הארץ ועוסקים בתורה אין נזירה בכל מקום אלא לשון פרישה. האף אין זאת – בתמיה כלומ' כלום אתם יכולים להכחיש את זאת:

(ו) על מכרם בכסף לדיק – הדוינין היו מוכרי' את מי שהיה זכאי בזין בכסף שוחד שהיו מקבלים מיד בעל דינו. ואזיון בעבור נעלים – תרגם יונתן בשני מקומות (לקמן עמוס ה ח פ"ו) בדיל דיחסנון ואומר אני שכך פירושן מטין משפט האזיון כדי שיכטרך למכור שדהו שהיה לו זין שדות הדוינין וזה עוקף עליו ונוטלה בדמים קלים כדי לגדור ולנעול כל שדותיו יחד ולא יפסיק ציניהם:

(ז) השואפים על עפר ארץ – על עפר ארץ שהם הולכים עליהם כל שאפס וכל מחשבתם בראש דלים הוא איד יגזלו אותם ויטלו את שלהם, שאיפה גולושי"ר בלע"ז. ודרך ענוים יטו וגו' – החלשים נוטים מדרכם והולכין דרך עקלתון מפני יראתם כמה דאת אמר (איוב כד) יטו אזיונים מדרך. אל הנערה – המאורסה:

בתובים – משלי ח ז-יב

(ד) כִּי אָמַת יְהוָה חִפֵּי וְתוֹעֵבַת שִׁפְתֵי רָשָׁע: (ד) מטול דקושטא רנא פומי וריחוקא דשפותי רשעא:

(ה) בְּצֶדֶק כָּל אֲמָרֵי פִי אֵין בָּהֶם נִפְתָּל וְעִקְשׁ: (ה) ובצדקותא אנון כל מימרי פומי ולית בהון פתולא ועקומא:

(ו) כָּלֶם נִכְחִים לַמִּבִּין וַיִּשְׁרִים לְמִצְאֵי דַעַת: (ו) וכולן גלין לאנש דמתבין ותריצין לאלין דצבאין בידיעתא:

(ז) קָחוּ מוֹסְרֵי וְאֵל כֶּסֶף וְדַעַת מִחֲרוֹץ נִבְחָר: (ז) קבילו מרדותא ולא כספא וגבו לבון ידיעתא מן דהבא סנינא:

(ח) כִּי טוֹבָה חֲכָמָה מִפְּנִינִים וְכָל חֲפָצִים לֹא יִשׁוּוּ בָּהּ: (ח) מטול דטבא חכמתא מן כיפי טבתא וכל מדעם לא פחים לה:

(ט) אֲנִי חֲכָמָה שְׁכַנְתִּי עֲרֻמָּה וְדַעַת מִזְמוֹת אֲמָצָא: (ט) אנא חכמתא דרית ערימותא ידיעתא ותריעתא משכחא אנא:

רש"י

(י) לֹא יִשׁוּוּ בָּהּ – לא מרגליות. לא ישוו בה – לא ידמו לשויה:

(ח) נפתל ועקש – עקמומיות: (י) מחרוץ – ממיני הזהב הוא:

חק לישראל – פרשת וישב יום א'

משנה – ברכות פרק ט'

(א) הַרְוָאָה מְקוּם שְׁנַעְשׂוּ בוּ נְסִים לְיִשְׂרָאֵל, אֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה נְסִים לְאַבוֹתֵינוּ בְּמְקוּם הַזֶּה. מְקוּם שֶׁנַּעֲקְרָה מִמֶּנּוּ עֲבוּדָה זָרָה, אֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוּדָה זָרָה מֵאַרְצֵנוּ:

שנעשה לו בו נס, איהו חייב לצרכי צדק שעשה לי נס במקום הזה, וזנו וזן זנו חייבים לצדק צדק שעשה נס לאבותי במקום הזה. וכל הגי ברכות דמתניתין זעו הזכרת שם ומלכות, לכל ברכה שאין בה הזכרת שם ומלכות אינה ברכה:

רע"ב – (א) הרואה מקום שנעשו בו נסים – כגון מעצרות ים סוף, ונחלי ארנון, ומעצרות הירדן, ואזן שישב עליה משה ע"ה כשעשה מלחמה בעמלק, ודומיהן. ואניסא דרביס, כגון הגי דאמרינן, מחייבי כולי עלמא לצרכי. אבל אניסא דיחיד, כגון הרואה מקום

(ב) על הזיקון, ועל הזועות, ועל הברקים, ועל הרעמים, ועל הרוחות, אומר ברוך שפחו מלא עולם. על ההרים, ועל הגבעות, ועל הימים, ועל הנהרות, ועל המדברות, אומר ברוך עושה מעשה בראשית. רבי יהודה אומר, הרואה את הים הגדול אומר ברוך שפעשה את הים הגדול, בזמן שרואה אותו לפרקים. על הגשמים ועל הבשורות הטובות אומר ברוך הטוב והמיטיב, ועל שמועות רעות אומר, ברוך דין האמת:

מזי לצרכי עלייהו שכוהו מלא עולם, שאין נראים ברוב העולם, אלא כל אחד ואחד במקומו: הים הגדול – ים אוקינוס שמקיף העולם: צדק שעשה הים הגדול – שמתוך גלו וחשיבותו קובע ברכה לעלמו: לפרקים – משלשים יום לשלשים יום: על הגשמים וכו'. מצדד הטוב והמטיב. – והוא לאית ליה ארעא צקותפות עם אחריני להכי משמע הטוב והמטיב, הטוב לדידיה והמטיב לאחרני. אבל כי לית ליה ארעא כלל, אומר מודים אנחנו לך ה' אלהינו על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו וכו'. ואם יש לו קרקע לצדו, מצדד שהחיינו:

רע"ב – (ב) זיקים – כוכב הנראה כמו שפותח הרקיע ויורה כחץ ממקום למקום. אי נמי כוכב שנראה שיש לו זנב ארוך: זועות – שהארץ מזדעזעת ורועשת: רעמים – קול הגשמע צרקיע מעננים שסופכים מים מזה לזה, כמה דתימא (ירמיה נא) לקול תתו המון מים צסמים: ועל הרוחות – שצאים בצערה וזעף ואינס מאויים אלא לפרקים: צדק שכוהו מלא עולם – ואזי צעי מצדד צדק עושה מעשה צראשית, שכל אלו מעשה צראשית הם, לכתיב (תהלים קלה) צרקים למטר עשה. אבל על ההרים ועל הגבעות וכו' אומר עושה מעשה צראשית דוקא, ללא

(ג) בנה בית חדש, וקנה בלים חדשים, אומר ברוך שהחיינו. מברך על הרעה מעין הטובה, ועל הטובה מעין הרעה. הצועק לשעבר, הרי זו תפלת שוא. ביצד. היתה אשתו מעברת, ואמר, יהי רצון שתלד אשתי זכר, הרי זו תפלת שוא היה בא בדרך ושמע קול צווחה בעיר, ואמר, יהי רצון שלא יהיו אלו בני ביתי, הרי זו תפלת שוא:

ארלו ושטפו תבואתו של שנה זו, אף על פי שרוו המים פני האדמה ונעשית שדהו משובחת לשנים הבאות, השתא מיהא רעה היא ומצדד דיין האמת: ועל הטובה מעין

רע"ב – (ג) צנה צית חדש וקנה כלים חדשים – צין יש לו כיואל צהן צין אין לו כיואל צהן, מצדד שהחיינו: על הרעה מעין הטובה – מפרש צגמרא כגון שצפו מים על

חק לישראל – פרשת וישב יום א'

היא ומזכך הטוב והמטיב: האועק לשעבר – המתפלל על מה שכבר היה הרי זו תפלת שוא למאי להוה הוה:

(ד) הנכנס לברך מתפלל שתיים, אחת בכניסתו ואחת ביציאתו. בן עזאי אומר, ארבע, שתיים בכניסתו ושתיים ביציאתו, ונותן הודאה לשעבר, וצועק לעתיד לבא:

אומר מודה אני לפניך שהולאתני מכרך זה לשלום וכל כך למה מפני שרריך שיתן אדם הודאה לבוראו על מה שעבר עליו מן הטוב ויתפלל על העתיד שתבא לו טובה:

הרעה – כגון להשכח מליאה אע"ג הרעה היא לאי שמע בה מלכא חובטו בזכו ויסורין ושקיל לה מיניה השתא מיהא טובה

רע"ב – (7) שתיים בכניסתו ושתיים ביציאתו – בכניסתו אומר שתכניסני לכרך זה לשון נכנס אומר מודה אני לפניך שהכנסתני לכרך זה לשלום הרי זה שתיים בכניסתו. בקש לזאת אומר שתוליאני מכרך זה לשלום. לאחר שילא

(ה) חייב אדם לברך על הרעה בשם שהוא מברך על הטובה, שנאמר (דברים ו) ואהבת את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. בכל לבבך, בשני יצריך, ביצור טוב וביצור רע. ובכל נפשך, אפילו הוא נוטל את נפשך. ובכל מאדך, בכל ממונה. דבר אחר בכל מאדך, בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד. לא יקל אדם את ראשו פנגד שער המזרח, שהוא מכון פנגד בית קדשי הקדשים. לא יבנס להר הבית במקלו, ובמנעלו, ובפנדתו, ובאבק שער רגליו, ולא יעשנו קפנדריא, ורקיקה מקל וחמר. כל חותמי ברכות שהיו במקדש, היו אומרים מן העולם. משקלקלו המינין, ואמרו, אין עולם אלא אחד, התקינו שיהיו אומרים, מן העולם ועד העולם. והתקינו, שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם, שנאמר (רות ב) והנה בעז פא מבית לחם, ויאמר לקוצרים יי עמכם, ויאמרו לו, יברכה יי. ואומר (שופטים ו) יי עמך גבור החיל. ואומר (משלי כג) אל תבוז כי זקנה אמה. ואומר (תהלים קיט) עת לעשות ליי הפרו תורתך. רבי נתן אומר, הפרו תורתך עת לעשות ליי:

לקבל הזיעה שלא לטנף שאר בגדים, וגנאי לאדם לזאת באותו בגד לבדו: קפנדריא – ליכנס צפתח זה ולזאת צפתח שכנגדו כדי לקצר הלבו דרך סס. ולשון קפנדריא אדמקיפנא דרי אעול זהא, כלומר בעוד שאני רריך להקיף שורות של צתים אקצר מהלכי ואכנס דרך כאן: ורקיקה – אסורה בהר הבית: מקל וחומר – ממנעל, ומה מנעל שאינו דרך ציון אסור, רקיקה שהיא דרך ציון לא כל שכן: כל חותמי ברכות שבמקדש – המזכך אומר בסוף כל ברכה ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם חונן הדעת וכן בכלם, והעונין אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. שאין עונין אמן

רע"ב – (ה) חייב אדם לזכך על הרעה – כשמזכך דיון האמת על הרעה, חייב לזכך בשמחה ובלב טוב כשם שמזכך בשמחה הטוב והמטיב על הטובה: דבר אחר בכל מאדך – בכל מדות המדודות כך בין מדה טובה בין מדה פורענות: לא יקל אדם ראשו – לא ינהג קלות ראש: פנגד שער המזרח – חוץ להר הבית אשר בחומה הנמוכה אשר לרגלי הבית למזרח, לפי שהוא מכון, שכל השערים מכוונים זה כנגד זה שער מזרח שער עזרת נשים ושער עזרת ישראל ופתח האולם וההיכל ובית קדש הקדשים בימי בית ראשון: באפונתו – אזור חלול שנותנים בו מעות. פירוש אחר בגד שלובש על בשרו

חק לישראל – פרשת וישב יום א'

ולמדו מצוה שאמר לקולרים ה' עמכם, וכי תימא בעז מדעתיה דנפשיה קעבד ולא גמרינן מיניה, תא שמע מן המלאך שאמר לגדעון ה' עמך גבור החיל, וכי תימא לא שאל המלאך בשלום גדעון, ולא ברכו, אלא בשליחותו של מקום הודיעו שהכינה עמו, ולא גמרינן מיניה, תא שמע ואומר אל תבז כי זקנה אמך, אל תבז את בעז לומר שמדעתו עשה אלא למוד מזקני אומתך כי יש לו על מי להסמך שנאמר עת לעשות לה' הפרו תורתך: רבי נתן אומר הפרו תורתך – פעמים שמצטלים דברי תורה כדי לעשות לה', אף זה המתכוין לשאול בשלום חברו, וזהו ראונו של מקום שנאמר (תהלים לד) בקש שלום ורדפהו, מותר להפר תורה ולעשות דבר הגרעה אסור:

אחר כל ברכה שמקדש, דכתיב בעזרח (נחמיה ט) קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם, ואומר אח"כ ויברכו גם כבוד, כלומר שעונים ברוך גם כבוד מלכותו לע"ו. ואשמעין הכא דצמקדש ראשון לא היו אומרים אלא ברוך אלהי ישראל מן העולם ולא יותר ולא היו אומרים ועד העולם: משקלקלו המינים – שאין מאמינים בתחיית המתים ואמרו אין עולם אלא זה, התקינו עזרא ובית דינו שיהו אומרים מן העולם ועד העולם לומר ששני עולמות יש, העולם הזה והעולם הבא, להוציא מלב המינים שופרים בתחיית המתים: שיהא אדם שואל בשלום חברו בשם – בשמו של הקדוש ברוך הוא, ולא אמרינן מזלזל הוא בכבודו של מקום שצביל כבוד הצריות להוציא גם שמים עליו,

גמרא – ברכות דף נ"ד ע"א

מנא הני מילי אמר רבי יוחנן דאמר קרא ויאמר יתרו ברוך ה' אשר העיל וגו' אניסא דרבים מברכינן אניסא דיחיד לא מברכינן והא ההוא גברא דהוה קא אזיל בעבר ימינא נפל עליה אריא אתעביד ליה ניסא ואיתצל מיניה אתא לקמיה דרבא ואמר ליה כל אימת דמטית להתם בריך ברוך שעשה לי נס במקום הזה ומר בריה דרבינא הוה קאזיל בפקתא דערבות וצחא למיא איתעביד ליה ניסא איברי ליה עינא דמיא ואישתי ותו זמנא חדא הוה קאזיל ברסתקא דמחוזא ונפל עליה גמלא פריצא איתפרקא ליה אשיתא על לגוה כי מטא לערבות בריך ברוך שעשה לי נס בערבות ובגמל כי מטא לרסתקא דמחוזא בריך ברוך שעשה לי נס בגמל ובערבות אמרי אניסא דרבים כולי עלמא מיחייבי לברוכי:

רש"י על הגמרא

למים: ברסתקא – צוק; גמלא פריצא – גמל משוגע, שעסקיו רעים: איתפרקא ליה אשיתא – נפלה חומת בית שהיה סמוך לו, ונכנס לתוך הבית מפני הגמל:

הכי גרסינן – מנלן דמברכינן אניסא, אמר רבי יוחנן דאמר קרא ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הליל אתכם וגו': בעבר ימינא – גם מדינה דרומו של פרת: בפקתא – בקעה: ערבות – גם מקום: ולחא למיא – כמא

חק לישראל – פרשת וישב יום א'

זוהר – וישב דף קע"ט ע"ב

רבי שמעון אמר, תא חזי, פתיב טוב ילד מספן וחכם. מאן ילד מספן, הא אוקמוהו ואתמר דאיהו יצר טוב. אבל טוב ילד, הדא הוא דכתיב, (תהלים לו) נער הייתי גם זקנתי. ודא הוא נער דאיהו ילד מספן דלית ליה מגרמיה פלוג. ואמאי אקרי נער, בגין דאית ליה חדתו דסיהרא דמתחדשא תדיר, ותדיר איהו ילד מספן כמה דאמרו. וחכם, בגין דחכמה שריא ביה:

ממלך זקן, דא הוא יצר הרע כמה דאתמר. דהא מן יומא דהוה לא נפק ממסאבותיה לעלמין, ואיהו כסיל. דכל ארחוי אינון לארח בישא, ואזיל וסטי לבני נשא ולא ידע לאזדהרא. ואיהו אתי עם בר נש בתסקופין בגין לאסטאח לון מארח טבא לארח בישא:

תא חזי, על דא אקדים עם בר נש ביומא דאתיליד בגין דיהימין ליה. דהא כד אתי יצר טוב לא יכיל בר נש למהימנא ליה ודמי עליה כמטולא. כגוונא דא תנינו, מאן הוא רשע ערום, דא הוא מאן דאקדים לאטענא מלוי לקמי דיינא עד לא ייתי חבריה מארי דדינא. כמה דאת אמר, (משלי יח) צדיק הראשון בריבו וגו':

כגוונא דא (הוא נ"א האי) רשע ערום, כמה דאת אמר, (בראשית ג) והנחש היה ערום. והוא אקדים ושרי עמיה דבר נש עד לא ייתי חבריה לאשראח עליה. ובגין דאיהו אקדים והא אטעין טענתיה עמיה, כד אתי חבריה דאיהו יצר הטוב, אבאיש ליה לבר נש בהדיה ולא יכיל לזקפא רישיה, כאילו אטעין על כתפיה כל מטולין דעלמא. בגין

ההוא רשע ערום דאקדים עמיה. ועל דא אמר שלמה (קהלת ט) וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים, בגין דהא אקדים אחרא: ועל דא כל דייני דקביל מבר נש מלה עד לא ייתי חבריה, כאילו מקבל עליה טעווא אחרא למהימנא. אלא (משלי יח) ובא רעהו וחקרו, ודא הוא ארח דבר נש זכאה, דהא בר נש זכאה דא הוא, דלא הימין לההוא רשע ערום דיצר הרע, עד דייתי חבריה דאיהו יצר טוב. ובגין דא בני נשא אינון כשלין לעלמא דאתי:

אבל ההוא זכאה דאיהו דחיל למאריה, כמה ביטין סביל בהאי עלמא בגין דלא יהימין ולא ישתתף בההוא יצר הרע. וקודשא בריך הוא שזיב ליה מפלהו, הדא הוא דכתיב, (תהלים לה) רבות רעות צדיק ומפלים יצילנו יי. רבות רעות לצדיק לא כתיב, אלא צדיק. בגין דקודשא בריך הוא אתרעי ביה. ובגין כן קודשא בריך הוא אתרעי בההוא בר נש ושזיב ליה מפלא בהאי עלמא ובעלמא דאתי, זכאה חולקיה:

חק לישראל – פרשת וישב יום א'

הלכה – הרמב"ם הלכות תלמוד תורה פ"ה

(ז) וחייב לעמוד מפני רבו מישראלנו מרחוק מלא עיניו עד שיתכסה ממנו ולא יראה קומתו ואח"כ ישב וחייב אדם להקביל פני רבו ברגל:
 (ח) אין חולקין כבוד לתלמיד בפני רבו אלא א"כ דרך רבו לחלוק לו כבוד וכל המלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו ואם היה במקום שאין מכירין אותו ולא היו לו תפילין וחש שמא יאמרו עבד הוא אינו נועל לו מנעלו ואינו חולצו וכל המונע תלמידו מלשמשו מונע ממנו חסד ופורק ממנו יראת שמים וכל תלמיד שמזלזל דבר מכל כבוד רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל:
 (ט) ראה רבו עובר על דברי תורה אומר לו לימדתנו רבינו כך וכך וכל זמן שמזכיר שמועה בפניו אומר לו כך לימדתנו רבינו ואל יאמר דבר שלא שמע מרבו עד שיזכיר שם אומרו וכשימות רבו קורע כל בגדיו עד שהוא מגלה את לבו ואינו מאחה לעולם במה דברים אמורים ברבו מובהק שלמד ממנו רוב חכמתו אבל אם לא למד ממנו רוב חכמתו הרי זה תלמיד חבר ואינו חייב בכבודו בכל אלו הדברים אבל עומד מלפניו וקורע עליו כשם שהוא קורע על כל המתים שהוא מתאבל עליהם אפילו לא למד ממנו אלא דבר אחד בין קטן בין גדול עומד מלפניו וקורע עליו:

מוסר – מספר צידה לדרך דף ר"ז ע"ב

הבטחון הוא שיבטח באלהים בטחון גמור ויש בו תועלת לתורה ולעולם ומנוחת הנפש ושמחת הגוף ודע כי הבוטח בזולת השם הוא יסיר השגחתו ממנו ויתנהו למקרים והיה לאכול ומצאוהו צרות רבות ורעות פי יניחהו ביד מי שבוטח בו. ואם יבטח בחכמתו יסכל וישתטה במעט שינוי מזג כמו שנודע בחכמת הרפואה. ואם בגבורתו גבר יחלה ויחלש ובגנרעין חרדל שיבוא באחד מרגליו ישב בדרך וידום. ואם יבטח בעשרו עשה יעשה לו כנפים התעיה עיניה בו ואיננו ולפעמים עושר שמור לבגליו לרעתו. אבל הבוטח בו יתברך לא יפחד לדבר ולא ידאג לדבר חוץ מדברו. ולא יעבוד אחר זולתו. ולא יקנה בלעדו. ולא ייחל בלתו. ולא יחניף ליציר פמותו. ולא יסכים עם בני אדם בלתי עבודת הבורא. ולא יכחידהו פחדם. ולא יבהילוהו בהלותם. ולא יירא ממחלקותם ואם יוכיחם לא יירא מחרפת אנוש ומגדופותם. ואם יכלימם לא יבוש מהם ולא ייפה להם השקר. והבוטח השלם יביאהו בטחונו לפנות לבו מהבלי העולם ומתהפוכותיו וייחד לבו לתורה ולעבודתה:

לע"נ

זאב חיים בן שרה ז"ל, גד גבריאל בן סוזן, יונתן בן צדיקה ז"ל, דניאלה פורטונה בת רחל ז"ל